

АРХИТЕКТА ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ РАСТА: СВЕТИСЛАВ ЂУРИЋ (УПРАВНИК НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ, 1968–1977)

Драгана Милуновић (1975)
Народна библиотека Србије,
Београд
dragana.milunovic@nb.rs

УДК: 02:929 Ђурић С.
012 Ђурић С.

У овом тексту осврнућемо се на живот и рад управника Светислава Ђурића, који је Народну библиотеку Србије водио у периоду од 1968. до 1977. године, током кога се десило неколико преломних догађаја у развоју Библиотеке и српског библиотекарства: изградња зграде Народне библиотеке на Врачару, доношење двадесетогодишњег плана развоја библиотекарства, зачетак аутоматизације библиотечког пословања, прихватање развојних тенденција светског библиотекарства, као и оснаживање кадровске структуре у квалитативном и квантитативном смислу. Све ово ударило је темеље савременом библиотекарству у Србији и Југославији, на којима почива и данашња библиотечко-информациона делатност.

Светислав (Милорад) Ђурић рођен је 12. децембра 1919. у Малим Крчмарима, у општини Рача Крагујевачка, Србија, Краљевина СХС. Гимназију је завршио у Крагујевцу, а дипломирао на Правном факултету у Београду. Говорио је француски, а служио се и немачким језиком. Био је учесник Народноослободилачке борбе од 1941. и члан Савеза комуниста од исте године. Такође, у чину резервног капетана I класе, одликован је Орденом заслуга за народ II реда 1948, Орденом рада са црвеном звездом 1973. и Орденом братства и јединства са златним венцем 1979. године.

Кретање у служби Светислава Ђурића започиње учешћем у Народноослободилачкој борби. У партизани је приступио 15. маја 1941. и остао активан учесник све до ослобођења, 1945. године. Већ од маја 1945. постао је секретар Среског комитета Лепеничког и председник Народног одбора све до 1. јуна 1946. године. Након тога постаје инструктор Градског комитета Комунистичке партије Србије за Београд (од 1. јуна 1947. до 1. фебруара 1948), потом секретар Извршног одбора Народног фронта Београда (од 1. фебруара 1948. до 1. марта 1949), секретар Среског комитета Комунистичке партије Србије среза Лепеничког и председник Народног одбора (од 1. марта 1949. до 1. новембра 1949).

У послератном периоду наставља политичку каријеру као начелник Одељења за агитацију и пропаганду Обласног комитета Комунистичке партије Србије у Крагујевцу (од 1. новембра 1949. до 1. августа 1951), а потом и као секретар Градског комитета Савеза комуниста Србије за Краљево (од 1. августа 1951. до 1. фебруара 1952). У периоду од 1. фебруара 1952. до 1. августа 1955. био је инструктор Централног комитета Савеза комуниста Србије, да би потом био именован за директора Издавачког предузећа „Нолит“. На овој позицији, драгоцењој и са становишта каснијег доприноса који ће дати развоју библиотекарства, остао је од 1. августа 1955. до 15. јануара 1959. године. Такође, драгоцено радно искуство стекао је као секретар Савета за просвету и Савета за културу СР Србије (од 15. јануара 1959. до 1. јуна 1963.) и као председник Просветно-културног већа Скупштине Србије (од 1. јуна 1963. до 21. октобра 1968). Са ове позиције је постављен за управника Народне библиотеке Србије, којом је руководио од 21. октобра 1968. до 28. фебруара 1977. године. Наставак у каријери следи на месту председника Комисије за информисање Скупштине СР Србије (од 1. марта 1977. до 1. маја 1978), да би радни век завршио као председник Комисије за спољну политику и међународне односе Скупштине СР Србије (од 1. маја 1978. до 1. маја 1982).

ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКЕ И КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНЕ ФУНКЦИЈЕ

Изборне руководеће партијске функције на којима је био у периоду од 1945. до 1955. обухватале су ангажовање у Среском комитету среза Лепеничког, Градском комитету Савеза комуниста Београда, Обласном комитету Савеза комуниста за област Крагујевачку, Градском комитету Савеза комуниста Краљева и, коначно, Централном комитету Савеза комуниста Србије. Био је и посланик у Скупштини СР Србије у три сазива: у Просветно-културном већу, у ком је вршио дужност председника већа Скупштине СР Србије, Друштвено-политичком већу, као председник Комисије за информисање Скупштине СР Србије, и у већу општина, као председник Комисије за спољну политику и међународне односе Скупштине СР Србије.

Од осталих друштвено-политичких функција издвајају се и оне на местима: секретара Савета за просвету СР Србије, секретара Савета за културу СР Србије, члана Идеолошке комисије Централног комитета Савеза комуниста СР Србије, члана Републичког одбора ССРН, члана Комисије за идеолошко-политички рад Главног одбора СОЦ савеза Србије, члана Комисије за високо школство Извршног већа СР Србије, члана Верске комисије СР Србије, члана Председништва Културно-просветне заједнице СР Србије, председника Републичке заједнице културе, члана Националног комитета УНЕСКО, председника Српске књижевне задруге, члана Просветно-културног већа Југославије, члана Комисије за културне везе са иностранством савезне владе, потпредседника Удружења издавача Југославије, као и члана Републичког савета за односе са иностранством.

У областима које се односе на допринос развоју културе, издвајају се улоге главног и одговорног уредника Нолитових издања 1955–1959, главног и одговорног уредника часописа *Јушро* и листа *Књига и свеш*, главног и одговорног уредника издања Народне библиотеке СР Србије 1969–1977, председника Заједнице матичних библиотека СР Србије, председника Савеза друштава библиотекара Југославије, члана-сарадника Матице српске, члана Главног одбора Стеријиног позорја, члана Одбора за прославу 150. годишњице Матице српске, председника Савета за заштиту културног блага Манастира Хиландара (од оснивања Савета до 1973), члана Савета модерне галерије Музеја савремене уметности, члана Савета Центра за уздизање филмских кадрова, члана Савета Правног факултета, члана Савета Октобарског сусрета писаца 1973. и 1974. године, члана Одбора за оснивање Универзитета у Крагујевцу, члана Одбора за припрему конгреса културне акције, члана Комисије за уставна питања Скупштине Србије, члана Одбора за прославу 100. годишњице Црвеног барјака у Крагујевцу, члана Одбора за образовање, науку и културу Скупштине Србије, члана Одбора за прославу 130. годишњице Библиотеке САНУ, шефа југословенске

делегације за закључивање уговора о културној сарадњи СФРЈ и Бугарске 1976, председника Уређивачког одбора *Скупштинској прејеледа* и члана Председништва Савета публициста СР Србије.¹

Добитник је Спомен-плакете града Београда, Спомен-плакете Народне библиотеке Србије, Награде „Милорад Панић-Суреп“, дипломе Матице српске и других признања. Године 1977. изабран је за доживотног почасног члана радног колектива Народне библиотеке Србије.

СВЕТИСЛАВ ЂУРИЋ У НБС

Зграда Народне библиотеке Србије на Врачару

Зграда Народне библиотеке Србије, смештена у Скерлићевој улици бр. 1, један је од најзначајнијих симбола културе и образовања у Србији. Отворена 1973, за време мандата Светислава Ђурића, ова импозантна грађевина је резултат дугогодишњих напора да се створи адекватан простор за чување и промовисање националног писаног наслеђа. Зграда представља дело истакнутог југословенског архитекте Ива Куртовића, који је настојао да створи функционалан и естетски привлачан објекат. Одликују је модерне линије и велике стаклене површине. Њена фасада је украшена мотивима из народне уметности, што је допринело да се уклопи у шири урбани контекст и постане препознатљив симбол Београда.

Свечано отварање новог здања уприличено је 6. априла 1973, на дан страдања старе зграде Библиотеке на Косанчићевом венцу и њеног фонда. Значај изградње објекта културе није потребно посебно наглашавати: обезбеђивање трајног дома културном наслеђу, нарочито на начин усклађен са најмодернијим трендовима времена у ком је зграда пројектована, само по себи говори о развијености свести о важности библиотеке као институције. Битност догађаја потцртана је не само присуством угледних званица оног времена на свечаном отварању већ и писмом Јосипа Броза Тита колективу Народне библиотеке Социјалистичке Републике Србије, прочитаном на отварању, с обзиром на спреченост председника да догађају лично присуствује. Током свечаног отварања, председник Скупштине СР Србије Драгослав Марковић је доделио управнику НБС Светиславу Ђурићу Орден Републике са златним венцем, којим је председник Тито одликовао Народну библиотеку.

Свечаност којој је присуствовало око хиљаду гостију, представници друштвених, културних и политичких организација, чланови дипломатског кора, представници црква, Унеска и Међународне федерације библио-

¹ Подаци преузети из интерне архивске грађе Народне библиотеке Србије. Биографију и радну биографију које се овде чувају написао је лично Светислав Ђурић. Ове документе приложио је приликом одласка у пензију, придружујући их другој документацији.

текара, обиловала је пригодном симболиком, па је тако музички програм започео извођењем композиције *Нинја сили небесје* Кир Стефана Србина, према најстаријем познатом музичком рукопису из друге половине 14. века, чији је оригинал изгорео у Библиотеци на Косанчићевом венцу.² Поред тога, у архитектонском центру зграде симболички је постављена скулптура *Пламени цвеш* Лидије Мишић, која симболише обновљену Библиотеку.

Свечано отварање је, по природи ствари, била круна вишегодишњег напорног залагања да Библиотека добије одговарајуће здање. На основу сачуваних извора, сазнајемо да процес није био нимало једноставан, упркос јасној опредељености читаве друштвене заједнице да уложи напоре у овај посао. Средства, иако издашна, за радове толиког обима и сложености није било лако обезбедити у пуној мери, нарочито када се има у виду и касније опремање ентеријера. Улога управника у обезбеђивању услова за рад, како у смислу реализације градње тако и опремања, у овом периоду била је од велике важности. Личним угледом, друштвеним положајем и контактима, Светислав Ђурић одиграо је важну улогу у успешном окончању овог посла, који је представљао основни материјални предуслов за сваки даљи развој делатности. Како што ћемо видети у наставку, његово опредељење да улаже у Библиотеку, као и свест о њеним суштинским потребама, пратиле су његов мандат у самим крупним корацима.

Програм развоја библиотекарства у СР Србији 1970–1980.

У Народној библиотеци преовладало [је] схватање да она своју функцију не треба да врши ослањајући се само на закон и формално-правни положај, него примером и квалитетом свој рада. Ми се залажемо да се уместо хијерархијског односа вршења инспекција и надзора конституише однос сарадње, садејства и помоћи и да водећа улога Народне библиотеке не буде ни ex legis, ни de jure, већ de facto.

Светислав Ђурић, управник Народне библиотеке СР Србије на седници Просветно-културног већа Републичке скупштине посвећене програму развоја библиотекарства у СР Србији 1970–1980.

Доношење развојних планова у области библиотекарства седамдесетих година прошлог века део је традиционалног развојног модела примењиваног у овом периоду. Модернизација и унапређивање рада у овој области који проистичу из програма развоја, како се сматрало, имали

² Мирјана Симоски, Душан Злоколица, „Пола века здања Народне библиотеке Србије“, *Гласник Народне библиотеке Србије*, 25 (2023): 205–217.

су шири друштвени значај јер су носили у себи концепцију израстања библиотекарства у један целовитији и јединственији систем и иницирали су израстање библиотека у снажне центре образовног и културног рада у срединама у којима се налазе. Оваква и слична мишљења библиотечких радника изношена су приликом разматрања концепције плана из 1970, документа који представља програм реформе библиотекарства код нас и његово интегрисање у јединствени систем информација.

Циљем пројекције развоја библиотекарства сматрана је потреба да се утврде основни стратешки правци кретања и развијања библиотекарства као делатности, односно да се дефинишу улога и задаци библиотека на унапређивању и развијању делатности, као и положај и улога библиотекарства унутар глобалних кретања у области културе и друштва у целини. Развој библиотекарства виђен је као развој једне од најважнијих производних снага друштва, а пројекција развоја виђена је као интегрални део процеса привредне и друштвене реформе чију основу представља радни човек удружен у својој радној организацији и друштвено-политичкој заједници.³ Дакле, стратешки циљ ових кретања јесте да књига постане интегрални део живота појединца.

Програм је разматрала широка јавност, а нацрт је штампан у 1.200 примерака и послат свим релевантним друштвено-политичким организацијама у Социјалистичкој Републици Србији на увид. Најзначајнији фактори који су разматрали програм били су Савет Народне библиотеке СР Србије, Заједница матичних библиотека Србије, Друштво библиотекара Србије, Републички секретаријат за образовање, науку и културу, као и Републичка заједница културе. Републички секретар за образовање, науку и културу Живорад Берисављевић је оценио да програм треба да омогући да се Народна библиотека развије у снажан центар и жариште културног живота, а посебно да се библиотечка делатност унапређује у јединствен интеграциони систем културно-просветног, образовног, информативног и научноистраживачког рада на основама самоуправљања.

На челу Библиотеке у овом периоду је Светислав Ђурић, а програм развоја настао је у оквиру припрема за пресељење Народне библиотеке у нову зграду. Састављен је почетком 1969, а предат на јавну дискусију маја исте године. У јавној расправи, концепт развоја је добио пуну подршку, а његов коначни програмски текст је представљао резултат широког консултовања јавности. Програм је регулисао питања набавне политике, обраде фондова свих врста грађе, централизоване каталогизације, научноистраживачког рада, културне делатности библиотека, заштите библиотечког материјала, као и стручне помоћи у развоју библиотекарства у Србији.

У циљу реализације функција Народне библиотеке Србије, као носеће снаге развоја делатности у читавој Србији, радило се и на развоју библио-

3 Заједница библиотека, бр. 3, 1970, 45.

течких центара, који су прерасли у матичне службе. Кроз ову службу, Народна библиотека је дала тон и смер читавом библиотекарству у Србији. Ослањајући се не само на свој формални положај већ и висок степен развијености – стручни и организациони – желела је да својим квалитетом и „у условима самоуправне децентрализације постане акциони центар библиотекарства Србије”.⁴ У том смислу, Народна библиотека Србије се трајно повезала са Заједницом матичних библиотека Србије и Библиотекарским друштвом Србије као облицима друштвеног и самоуправног договарања у области у којој се, иначе, Народна библиотека по закону јавља као централна установа.⁵ Период између 1970. и 1980. био је обележен живом, непосредном везом Народне библиотеке Србије са свим типовима библиотека.

Заједно са Заједницом матичних библиотека Србије и Библиотекарским друштвом Србије, Народна библиотека се залагала за такво решавање проблема библиотечке мреже у Србији које би се заснивало на стварној, а не само административној могућности појединих библиотека да буду матичне, полазећи од стварних потреба и могућности на терену, а не унапред осмишљене административне схеме. Сматрало се да овај период у развоју не би требало да буде обележен повећаним бројем библиотека без услова за рад, већ да нагласак треба да буде стављен на стабилизацију и радикалну измену услова, нарочито општинских библиотека. Као такав, план је представљао снажан импулс за даљи развој библиотекарства у Србији.

Перцепција сврхе институције

Како бисмо стекли увид у начин на који је руководство Библиотеке разумевало њено место и улогу, осврнимо се на кораке који су по први пут предузети у овом периоду.

Координација набавне политике библиотека – сматрало да ово треба да буде један од сталних елемената међусобне интеграције библиотека. У том смислу, потребно је било утврдити и установити одређена мерила са елементима на којима се заснива координација набавке стручних, посебно страних публикација, са гледишта рационалнијег трошења средстава и ширег отварања фондова библиотека у циљу њиховог ефикаснијег коришћења. Набавка специјализоване библиотекарске литературе такође је представљала један од приоритета развоја. Тиме би било омогућено да се у библиотечку теорију и праксу унесу нове идеје, схватања и тенденције.

Успостављање јединствене и централизоване каталогизације – један од могућих видова функционалне интеграције библиотека и важан елемент њиховог заједничког израстања у јединствен систем било је успостављање

⁴ *Заједница библиотека*, бр. 1, 1970, 60.

⁵ *Исто*.

јединствене каталогизације књижних фондова са јединственим класификационим системом, затим израда централних каталога Републике, региона и општина, укључујући и библиотеке у саставу.

Формирање завичајних фондова – Требало је покренути акцију масовнијег и систематског прикупљања завичајне грађе, као и њене заштите и обраде. Сматрало се да каталози ових фондова треба да буду саставни део централног каталога фондова у Народној библиотеци Србије.

Међубиблиотечка позајмица – Требало је да омогући интензивну комуникацију и универзалност фондова. Централни каталог и коришћење најмодернијих репрографских средстава требало је да допринесу функционалности међубиблиотечке позајмице.

Развијање јединствене система научних и техничких информација у мрежи специјалних библиотека – Овај сегмент рада требало је да буде детаљно разрађен са становишта примене стандарда, јединствене каталогизације, израде неопходних врста каталога, утврђивања јединственог класификационог система, израде унифицираних индекса кључних речи, координације набавке и коришћења секундарне литературе.

Организација службе за унапређивање библиотечарства као службе са јавним овлашћењима – Ова служба први пут је конституисана Законом о библиотекама из 1960. године. Улога и задаци ближе су дефинисани изменама и допунама када је овај Закон усаглашен са новим Уставом из 1965. године. Одредбе Закона у великој мери су допринеле подизању квалитета рада библиотека. Овако измењена, Служба за унапређивање библиотечке делатности добила је карактер јавне службе са следећим функцијама:

- да пружа стручну помоћ библиотечким установама у погледу организације рада стручних послова и њиховог спровођења, а на захтев саме установе;
- да заједно са заједницама културе врши вредновање рада библиотека;
- да у домену стручних и научних послова проучава и обрађује питања и проблеме из области економике библиотечарства, као што су програмирање развоја мреже библиотека, израда стандарда у вези са условима за рад и оснивања библиотека, проучавање и израда мерила за вредновање рада библиотека, нормирање библиотечких послова, проучавање и унапређивање организације радних процеса, увођење техничких иновација;
- да изучава питања у вези са положајем библиотека у правном систему, као и нормативну делатност библиотечких установа;
- да проучава и обрађује поједина питања из области коришћења и популарисања књиге.

У области праћења стања библиотекарства било је неопходно и да Служба води документацију о оствареном развоју у овој области на основу које би се могао пратити развој струке. У том циљу, користиле су се анкете, упитници, као и извештаји о раду библиотека. Такође, утврђено је да ова Служба мора да негује и развија одговарајуће методе статистичког мерења и истраживања и формира картотеке и каталоге, односно базе о библиотекама на свом подручју. Посебно је значајно код овако конципираних Служби које ће библиотеке бити њени носиоци. Стога је законом требало утврдити услове које библиотеке треба да испуњавају како би биле овлашћене да обављају задатке ове Службе. Потребно је било и законски утврдити могућност да више општина једног региона на том подручју могу овластити најразвијенију библиотеку да обавља службу унапређивања.

У дугорочном развојном плану, нагласак је стављен и на потребу развијања библиотека као културних центара, широког отварања библиотекарства, популарисања књиге и читања, повећавања културног и образовног нивоа читалаца, елементарне културе и презентовања културних вредности. Нарочито је истакнут значај организације заједничких програма са културно-просветним заједницама, због чега је сматрано да је нарочито битно покретање низа акција које би имале стални карактер. У вези са израштањем библиотекарства у велики систем природно се наметала и потреба за додатним развијањем издавачке делатности.

С обзиром на све већу експанзију и других феномена чија се интензивна појава запажа у овом периоду, као што су перманентно образовање одраслих, појава рачунара, стварање неограничених могућности обраде, селекције и дисеминације информација, било је јасно да се и могућност заједничког деловања библиотека увећава.

ОБРАЗОВАЊЕ КАДРОВА

Један од најважнијих задатака Службе за унапређивање библиотечке делатности представља њен рад на образовању и стручном усавршавању библиотечких радника. У том смислу, њени задаци су били да систематски ради на стручном усавршавању библиотечких радника, израђује планове и програме за њихово усавршавање, специјализацију, као и рад на одржавању курсева, семинара и других облика усавршавања. Већ тада размишљало се о изради пројекције свих профила библиотечких кадрова, као и стварању система школовања кадрова који не би био затворен у општинске и републичке границе, већ изграђен на бази интеграционих процеса. Постојећа библиотекарска школа била је предмет предлога за подизање на ниво академије, аналогно педагошким академијама.

Мандат Светислава Ђурића обележен је интензивним радом на стручном усавршавању библиотекара. Наиме, већ након отварања нове зграде

Народне библиотеке Србије, у стални радни однос примљен је значајан број младих библиотекара из средње библиотекарске школе, који су обављали послове књижничара. Обучени за ове послове и уско профилисани, ови кадрови постали су покретачка снага за несметано и професионално обављање послова из домена основне делатности Библиотеке. Са друге стране, ово је период и када се улажу напори у стручно усавршавање кадрова са високом стручном спремом, који се плански и систематски упућују на стручне посете и боравке у иностранству, нарочито у великим библиотекама. Овај период остаје упамћен по томе што су библиотекарски Народне библиотеке Србије били једнако упућивани на обуке како у Немачку тако и Совјетски Савез, што сугерише да се водило рачуна о интересу развоја делатности која је требало да прати савремена кретања у оквиру различитих библиотекарских школа. Иако у архивској грађи нема недвосмислених података у вези са овим питањем, али и неким другим (примера ради, о набавци грађе), свест Светислава Ђурића као управника о улози коју национална библиотека треба да остварује често је професионалне и опште друштвене интересе претпостављала уским партијским. О овоме се може закључивати укрштањем секундарних извора, али и на основу живих извора – сведока времена.

Оснивање Заједнице матичних библиотека Србије

Као што смо видели, савремена кретања у европском библиотекарству допринела су да се у другој половини прошлог века развије нова концепција библиотекарства у Србији, у чијој основи је био оправдан захтев за измењеним односом према књизи, неопходним окретањем према кориснику и његовим потребама. Та нова концепција је утицала и на промену односа друштва и друштвено-политичких заједница према плановима и захтевима библиотекарства.

У складу са Уставом Народне Републике Југославије, а затим и Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Уставом СР Србије и Основним законом о установама (1965), као и Законом о библиотекама (1965), који дефинишу основне принципе удруживања радних организација, предвиђена је могућност удруживања библиотечких установа у заједнице библиотека. Тај процес узајамног повезивања библиотека довео је до стварања Заједнице југословенских националних библиотека 1962, док се у СР Србији облик удруживања библиотека у заједнице јавља најпре у аутономним покрајинама, крајем 1963. у САП Војводини, а потом и 1965. у САП Косово и Метохија. Постојање оваквих заједница подстакло је на размишљање о корисности удруживања библиотека и на нивоу Републике, јер је то постало како потреба тако и неопходан услов за даљи развој библиотекарства.

На VI Републичком саветовању библиотечких радника Србије, одржаном у Земуну 1965. године, истакнута је потреба за формирањем Заједнице матичних библиотека Србије, коју би сачињавале све матичне библиотеке са територије Србије. Тако су библиотечки радници на Саветовању одржаном у Крагујевцу 27. и 28. октобра 1967. формирали Заједницу матичних библиотека Србије, која ће с једне стране изражавати заједничке интересе библиотечких установа и библиотекара, а с друге својом целокупном делатношћу помоћи задовољавању основних потреба за књигом. Овом приликом одржана је и Оснивачка скупштина Заједнице, на којој је усвојен привремени статут и изабрани су привремени органи Заједнице – Извршни одбор и председник.

За привременог председника Заједнице изабран је Павле Малетин, управник Библиотеке Матице српске. Привремени Извршни одбор је одржао две седнице, 21. новембра 1967. и 14. фебруара 1968. године. Формирано је и неколико комисија и радних група које су биле задужене за припрему материјала у циљу бржег сазивања редовне скупштине Заједнице. Након извршених припрема и израде потребних докумената, Прва редовна скупштина Заједнице одржана је 16. децембра 1968. у Београду, којој је присуствовало 126 представника матичних библиотека из Србије. Скупштина је изабрала и нове органе Заједнице: председника, Извршни и Надзорни одбор. За првог председника изабран је Светислав Ђурић, управник Народне библиотеке Србије. На Скупштини је донет и „Десетогодишњи програм развоја библиотекарства 1970–1980. године у Србији“, програм модернизације и унапређења библиотекарства као јединственог информативно-документационог и образовно-научног система.

Прва редовна скупштина Заједнице из 1968. свакако има посебан значај и због тога што је на њој усвојена програмска оријентација делатности Заједнице матичних библиотека Србије, а то је дугорочно пројектовање развоја библиотекарства у складу са развојем и потребама друштва, побољшање материјалне основе библиотека и измена кадровске структуре. У том циљу на овој скупштини, а потом и на седницама Заједнице одржаним у Нишу и Врњачкој Бањи марта и октобра 1969, као и на ванредној скупштини Заједнице јануара 1970, посебно се расправљало о изради „Средњорочног плана развоја библиотекарства 1971–1975. године“. На бројним каснијим седницама, које су одржаване неколико пута годишње, расправљало се о питањима у вези са пројекцијом програма развоја библиотекарства у наступајућем петогодишњем периоду, као и у периоду 1971–1980, организовању регионалних саветовања о библиотекарству у СР Србији у циљу процене стања и формулисања будућих задатака, додељивању Награде „Милорад Панић-Суреп“, динамици излагања и уређивању гласила Заједнице, подношени су извештаји о постигнутим резултатима у раду Заједнице, предлагани програми рада за наступајуће

године, извештаји о финансијском пословању, предлози за стандардизацију библиотечке статистике, израду различитих стручних стандарда, програма рада секција и сл. Заједница је такође преко својих секција (Секција за регионалне системе, Секција за набавку књига и других публикација, Секција за питања друштвеноматеријалног положаја библиотекарства у Републици, Секција за стандарде у библиотекарству и Секција за кадрове) које су се бавиле анализом и решавањем различитих стручних питања покушавала да допринесе свеобухватном развоју библиотечке делатности на територији Србије. У том периоду активност Заједнице је пре свега била усмерена на следеће задатке: израду библиотечких стандарда, конституисање јединствене и координиране набавке библиотечког материјала, централизовану каталогизацију књига, формирање регионалних централних каталога, формирање завичајних збирки, усвајање концепције библиотечко-информативног система у СФРЈ и приступање његовој пројекцији у Србији, израду стандарда за народне библиотеке, итд.

Председник	Секретар	Период
Павле Малетин , управник Библиотеке Матице српске		1967–1968.
Светислав Ђурић , управник Народне библиотеке Србије	Адем Блаце , Народна и универзитетска библиотека Косова	1968–1971.

Друга редовна скупштина одржана је 25. јуна 1971. у Београду и на њој је изабрано ново председништво. За председника је поново изабран Светислав Ђурић, а за секретара Мирослава Бошковић, начелник Одељења за унапређење библиотечке делатности Народне библиотеке СР Србије, која ће на тој функцији остати до 1975, када је замењује Емил Поповић, начелник Сектора за каталогизацију Народне библиотеке Србије.

Унапређивање законске регулативе у области библиотекарства

У периоду од 1963. до 1974. развој правне регулативе у српском библиотекарству обележен је значајним резултатима, у чијем је дефинисању, али и реализацији значајно место заузимао и Светислав Ђурић.

Полазећи од увида да библиотеке представљају културне институције са најстаријом традицијом, као и да са становишта броја корисника којима су намењене врше друштвени утицај на највећи део становништва, Скуп-

штина СР Србије донела је 1964. Препоруку о мерама за унапређење рада библиотеке.⁶ Овим документом се библиотекама и органима власти препоручује да настоје да прошире и стабилизују мрежу библиотека и обезбеде и побољшају услове за рад у библиотекама на територији своје матичности. Посебан акценат у документу ставља се на унапређивање стручног рада у библиотекама и старање о њиховом благовременом и стручном обављању. Током седамдесетих и осамдесетих година XX века овај документ представљао је једно од темељних полазишта у изграђивању система библиотека у Србији.

У циљу усаглашавања са Уставом СФРЈ из 1963, Народна скупштина је априла 1965. усвојила нови Закон о библиотекама. Исте године Скупштина СФРЈ усвојила је и Основни закон о достављању штампаних ствари одређеним установама,⁷ који је од посебног значаја за развој библиотечке делатности на територији читаве Југославије. Такође, у циљу усаглашавања Закона о библиотекама и Основног закона о достављању штампаних ствари, као и усаглашавања закона СР Србије са савезним законима, Скупштина СР Србије је априла 1966. донела Закон о изменама и допунама Закона о библиотекама. Најважнију иновацију представља чињеница да од 1966. у Србији питање достављања обавезног примерка публикација постаје у целисти уређено законом. Закон о достављању штампаних ствари одређеним установама разрађен је и допуњен 1971. у вези са питањима достављања ситне штампане грађе, а исте године, након усвајања уставних амандмана на Устав СР Србије, скупштине САП Војводине и САП Косова усвојиле су исти закон. Развој библиотекарства у СР Србији био је, дакле, у овом периоду детерминисан процесима демократизације, изграђивања система државности, уставне верификације националних заједница, дефинисањем друштвених делатности као надлежности република, па тиме и националних култура, као и развојем самоуправног система управљања.⁸

Од 1973. до 1975. донет је читав низ прописа значајних за утемељење библиотечке делатности у СФРЈ. У овом периоду, Савез друштава библиотечких радника Југославије донео је следеће правне акте: Друштвени договор о књизи, Минимум југословенских стандарда за народне библиотеке, Стандарде за библиотеке универзитета у Југославији, Минимум југословенских стандарда за школске библиотеке, Југословенске стандарде за специјалне библиотеке, Југословенске стандарде за простор и опрему библиотека, Самоуправни споразум о удруживању у Заједницу југословенских националних библиотека и Самоуправни споразум о

6 Препорука о мерама за унапређење рада библиотеке, *Службени тласник СР Србије*, 1964, бр. 48, 965–966.

7 Основни закон о достављању штампаних ствари одређеним установама, *Службени тласник СФРЈ*, 1965, бр. 15, 653.

8 Драган Бараћ, *Право о библиошкарству у Србији* (Београд: Народна библиотека Србије, 1994), 48–49.

јединственој примени међународних стандарда за библиографски опис и о координираној каталогизацији у СФРЈ.⁹ Иако стандарди које је усвојила струковна асоцијација немају карактер обавезности, односно правну снагу прописа републичких, покрајинских или савезних органа, њихово усвајање представља значајан предуслов за стандардизацију библиотечко-информационе делатности у Југославији.

У овом периоду за Србију је карактеристично да има три закона о библиотекарству – републички и два покрајинска. Наиме, законодавна активност покрајинских скупштина успостављена је након доношења Устава из 1974, који је довео до разбијања јединственог правног система СР Србије, тако да су се на њеном тлу појавила три практично независна правна поретка. Покрајине су постале конститутивни елементи федерације, чиме су се у правном смислу изједначиле са републикама. Тиме су стекле и право да доносе законе, те је Србија постала нејединствено правно подручје. Материја библиотекарства постала је засебно уређена за ужу Србију, а засебно за покрајине. У складу са целокупном политичком историјом Србије, 1974. и 1975. усвојена је законска регулатива која уређује област библиотечке делатности, као и делатности заштите споменика културе у САП Војводини, а 1978. и у САП Косово, у којој је јасно уочљива потпуна аутономија покрајинске законске регулативе у овој области, која је, услед минимума дефинисаних заједничких функција, довела до дезинтеграције регулативе у области библиотекарства.¹⁰ Све до 1990. на територији СР Србије примењивана је тројна и независна регулатива у области библиотекарства, заснована у потпуности на засебним законским и подзаконским прописима.

Овакав облик законског уређивања материје библиотекарства, као и помањкање савезних прописа у области библиотекарства, довео је до затварања и прекида веза међу библиотечким институцијама, као и дивергентног приступа организацији и развоју библиотечког система на територији СР Србије. Као снажна противтежа насталом процесу јавља се активност Заједнице матичних библиотека Србије и Библиотекарског друштва Србије на успостављању, одржавању и унапређивању јединствених основа обављања делатности и развоја струке, као и обнављању и учвршћивању покиданих веза. Посебним правним актима, такозваним самоуправним споразумима, успостављане су везе и сарадња између носилаца самоуправног интересног организовања у области културе у републикама и покрајинама. У том периоду, укупан развој библиотекарства био је незнатан, традиционалистички оријентисан са тенденцијом разграђивања успостављеног система. Један од значајних покушаја усмеравања развоја у делатности библиотекарства на савезном нивоу био

⁹ *Исшо*, 51.

¹⁰ *Исшо*, 52.

је усвајање Друштвеног договора о књизи из 1982, који је, међутим, остао претежно декларативног карактера и није довео до значајнијих развојних резултата.¹¹

За утемељење и развој библиотечке делатности у СР Србији од значаја је и усвајање Закона о остваривању посебног друштвеног интереса у организацијама удруженог рада које обављају културне делатности из 1974, усвајање Закона о удруженом раду 1977, доношење подзаконских аката који уређују област полагања стручних испита у библиотекарству из 1975. и, нарочито, усвајање новог Закона о библиотечној делатности 1977. године. Иако је утемељен на Закону из 1965, суштинска разлика огледа се у чињеници да је претходни Закон заснован превасходно на стручно-правном регулисању библиотека као установа, док Закон из 1977. у први план истиче саму делатност, што представља један од најзначајнијих корака у вези са осавремењавањем библиотечке делатности у Србији.¹² Након усвајања Закона из 1977. уследило је доношење низа подзаконских аката који регулишу област стручних послова у библиотекарству и начина њиховог обављања, све у циљу стандардизације пословања и обезбеђивања ефикасности и економичности рада у библиотекама. Ради усаглашавања са прописима који регулишу област образовања, као и изменама и допунама у казненој политици за прекршаје, 1985. усвојене су допуне Закона из 1977. године.

Сабори библиоштекера

Следећи важан корак у каријери Светислава Ђурића је и улога у организовању I Сабора о библиотекарству, 6. октобра 1971. године. На Сабору је усвојен програм „Пројекције развоја библиотекарства у Србији у периоду од 1970–1980. године” и „Програм развоја библиотекарства у периоду од 1971–1975. године”, као најзначајније компоненте у стварању модерног интегрисаног библиотекарства у Републици. Ови документи су донети уз консултације најшире стручне и културне јавности и на основу проучавања властитог искуства у практичном раду, насталих потреба и могућности, али и упоредног изучавања и прихватања свих позитивних савремених решења библиотечарске струке из великих европских земаља са далеко развијенијом библиотечком делатношћу и њиховог прилагођавања домаћим приликама. Библиотекари Србије, у заједничком напору са многим културним посленицима у Србији, понудили су јавности

¹¹ Претпоставке за трајно и системско превазилажење проблема аутохтоности покрајинског законодавства у односу на републичко остварене су тек 1989. усвајањем амандмана на Устав СР Србије, чиме је предвиђено да се, поред осталих државних функција које се јединствено уређују на територији читаве државе, обезбеди и јединство библиотечно-информационог система. На темељима Амандмана 33 из 1989, већ почетком 1990. донети су нови закони о библиотечној делатности и културним добрима.

¹² *Исшо*.

своју визију развоја библиотекарства. Један од облика интеграције библиотечке делатности који је уследио после Сабора био је и пројекат израде Централног каталога СР Србије, чија би концепција допринела стварању јединственог система информисања у Србији.

Архитектура институционалног раста

У закључку, узимајући у обзир чињеницу да је период мандата управника Ђурића обележен крупним инфраструктурним и системски важним корацима за развој библиотечке делатности, можемо га с правом означити као архитекту институционалног раста Народне библиотеке Србије. Моћан, а свестан потреба библиотеке, уложио је приметне напоре да установи обезбеди дом, професионалце, услове за рад, као и плански организовано пословање. Промишљајући дубоко, а делујући широко, са својим тимом је поставио темеље делатности, угледајући се на међународне стандарде и укрштајући их са домаћим приликама и потребама. Иако се данас можда више не можемо идентификовати са епохом у којој су се ови процеси одвијали, осећамо позитиван дух времена, елан, полет, посвећеност, а резултате настојања који су обележили ово време још увек уживамо и ми, данашњи библиотекари Народне библиотеке Србије.

СПИСАК ОБЈАВЉЕНИХ РАДОВА СВЕТИСЛАВА ЂУРИЋА¹³

1. „Друштвена функција библиотеке и задаци народних одбора у вези даљег развоја и унапређења библиотекарства”. *Народни одбор*, бр. 7–8, 1961.
2. „Богата година Српске књижевне задруге”. *Полиџика*, 16. фебруар 1965.
3. „Програм развоја Народне библиотеке Србије. Увод. – Народна библиотека Србије”, Београд, 1969, стр. 1–5. *Библиошкар*, Београд, бр. 3, 1969, стр. 321–323.
4. „Програм развоја Народне библиотеке за период 1970–1980”. *Библиошкар*, Београд, 22/1970, бр. 5, стр. 431–461.
5. Редакција „Јежа”, Београд, 34/1970, бр. 1593, стр. 39. Објављене под псеудонимом „Библиотека у изградњи”.
6. „Библиотека као живи капитал људског духа”. *Књижевне новине*, Београд, 22/1970, бр. 370, стр. 12.
7. „Уводно излагање на Сабору о библиотекарству Србије”. *Заједница библиошека*, Београд, 2/1971, бр. 3–4, стр. 6–7.
8. „О перспективном развоју библиотекарства у Србији”. *Заједница библиошека*, Београд, 2/1971, бр. 3–4, стр. 12–22.
9. „Зашто је књига скупа”. *Књига и свет*, Београд, 13/1971, бр. 100–101, стр. 40.
10. „Библиотеке”. *Полиџика*, Београд, 68/1971, бр. 20.859 (30. октобар), стр. 20.
11. „Основни правци развоја библиотекарства”. *Савремена библиошека*, Нови Сад, 3/1971, бр. 1, стр. 25–32.
12. „Развитак библиотекарства”. *Конјрес културне акције*. Крагујевац, 1971, стр. 21–36.
13. „Програм развоја. Увод”. *Народна библиошека Србије*, Београд, 1971, стр. 5–15.
14. „Десетогодишњи програм Народне библиотеке. Десетогодишњи програм развоја 1970–1980”. *Народна библиошека Србије*, Београд, 1971, стр. 3–10.
15. „Основне тенденције развоја библиотекарства СР Србије од 1971–1980. године”. *Библиошкар*, Београд, 23/1971, бр. 6, стр. 671–683.

¹³ Списак објављених радова сачинио је сам Светислав Ђурић.

16. „Библиотекарство у самоуправном друштву“. *Библиошкар*, Београд, 24/1972, бр. 1–2, стр. 33–49. Реферат за Генералну скупштину ИФЛЕ у Ливерпулу, 24, VIII–X 1971.
17. „Саветовање о актуелним питањима остваривања програма развоја библиотекарства у Републици са посебним освртом на могућност отварања регионалног библиотечног система за средње Поморавље, а на основу пројекције развоја комуналног система библиотечно-информационе делатности општине Светозарево. Уводна реч“. *Заједница библиошека*, Београд, бр. 3, 1972, стр. 45–48. Сепарат
18. „Завршна реч на Саветовању библиотекара Србије, одржаном у Светозареву 5. маја 1972. године“. *Заједница библиошека*, Београд, 3/1972, бр. 3, стр. 45–48.
19. „Изградња, стање радова и извршене припреме за отварање Народне библиотеке“. *Заједница библиошека*, Београд, 3/1972, бр. 4, стр. 35–42.
20. „Деценија књиге“. *Полишика*, Београд, 69/1972, бр. 21016, *Култура – уметност*, XVI, бр. 866, (6. април), стр. 11.
21. „Трезор, трибина, школа – зграда Народне библиотеке у Београду је завршена. Изградња великог библиотекарског система у Србији тек почиње“. *Полишика*, Београд, 69/1972, бр. 21250, *Култура – уметност*, XVI, бр. 900 (2. децембар), стр. 11.
22. „Велика иницијатива“. *Просветни преглед*, Београд, 28/1972, бр. 28 (20. септембар), стр. 3.
23. „Библиотекарство у самоуправном друштву“. *Универзитет данас*, Београд, 13/1972, бр. 1–2, стр. 15–24.
24. „Librarianship in a SELF-managing society“. *Narodna biblioteka Srbije*, Београд, р. 27. Сепарат.
25. „Изградња и извршене припреме за отварање Народне библиотеке“. *Библиошкар*, Београд, 24/1972, бр. 6, стр. 695–704.
26. „Положај књиге и библиотекарства у СР Србији. Међународни семинар *Књига у развоју савременог друштва*“. *Народна библиошека Србије*, Београд, 6–7. април 1973.
27. „Обнова и изградња Народне библиотеке СР Србије. Народна библиотека, 6. април 1973“. Београд, *Народна библиошека СР Србије*, 1973, стр. 39–52.
28. „Уводна реч поводом свечаног отварања. Народна библиотека 6. април 1973. године“. *Народна библиошека СР Србије*, 1973, стр. 67–69.

29. „Реч захвалности у име радног колектива. Народна библиотека 6. април 1973“. Београд, *Народна библиотека СР Србије*, 1973, стр. 78.
30. „Уводна реч поводом отварања *Недеље косовске културе*. Народна библиотека 6. април 1973“. Београд, *Народна библиотека СР Србије*, стр. 98–100.
31. „Положај књиге и библиотекарства у СР Србији. Народна библиотека 6. април 1973“. Београд, *Народна библиотека СР Србије*, 1973, стр. 117–127.
32. „Положај књиге и библиотекарства у СР Србији. Књига у развоју савременог друштва“. Београд, *Народна библиотека СР Србије*, 1973, стр. 17–30.
33. „Књига и библиотекарство у Србији“. *Књижевне новине*, Београд, 25/1973, бр. 437 (16. април), стр. 1–2.
34. „Нова Народна библиотека СР Србије“. *Међународна јолишка*, Београд, 24/1973, бр. 555 (16. мај), стр. 29–32.
35. „Предлог Заједнице матичних библиотека СР Србије за доделу награде АВНОЈ-а Народној библиотеци СР Србије“. *Заједница библиотека*, Београд, 4/1973, бр. 1–2, стр. 33–37.
36. „Нацрт закона о библиотечкој делатности у Србији. *Заједница библиотека*, Београд, 4/1973, бр. 4, стр. 18–19, 20, 21, 24–26.
37. „Предлог Петој скупштини Савеза друштава библиотекара Југославије“. *Заједница библиотека*, Београд, 4/1973, бр. 4, стр. 89–95.
38. „Обнова и изградња Народне библиотеке СР Србије“. *Библиотекар*, Београд, 25/1973, бр. 2, стр. 127–139.
39. „Beogradscopex Events. Spectacles. Varanstaltungs-programm. (Програми културних збивања и приредби)“. № 33, April 1973, р. 4. Уводна реч о историјату библиотеке управника Светислава Ђурића.
40. „На челу и зачељу“. *Новосћи*, Београд, XXI/1973, 11. април, стр. 10–19.
41. „The position of books and libraries in the socialist republic of Serbia. International seminar *The book in the contemporary society*“. *Narodna biblioteka SR Srbije*, Beograd, 1973, p. 14. Separat.
42. „La position du livre et de la bibliothéconomie dans la République socialiste de Serbie. Seminaire international *Le rôle du livre dans la société contemporaine*“. *Narodna biblioteka SR Srbije*, Beograd, 1973, p. 14. Separat.

43. "Die stellung des buches und Bibliothekswesens in der SR Serbien. Internationales Seminar *Des Buch in der entwicklung der zeitgenossichen gesellschaft*". Narodna biblioteka SR Srbije, Beograd, 1973, p. 14. Separat.
44. „Положение книги и библиотечного дела в СР Србии. Междунaроднии семинар *Книга в развишии современногo обществa*". Народна библиотeка СР Србије, Београд, 1973, с. 14. Сепарат.
45. „Актуелна питања библиотечке делатности. Пета скупштина Савеза Друштава библиотекара Југославије". *Савез друштвава библиотeкара Југославије*, Београд, 1974, стр. 40–44.
46. „Библиотека као значајан чинилац културног и образовног живота села". *Заједница библиотeка*, Београд, 5/1974, бр. 2, стр. 3–7.
47. „Положај марксистичке литературе у СР Србији. Уводна реч". *Заједница библиотeка*, Београд, 5/1974, стр. 6–8.
48. „Положај марксистичке литературе у СР Србији. Завршна реч на Саветовању". *Заједница библиотeка*, Београд, 5/1974, бр. 3–4, стр. 71–72.
49. „Издание книг и развитие библиотечного дела в Социалистической Республики Сербии. Библиотековедение и библиография за рубежом. Сборник". *Выпуск 51*, Москва 1974, стр. 18–26.
50. „Издание книг и развитие библиотечного дела в Социалистической Республики Сербии. Библиотековедение и библиография за рубежом". *Выпуск 51*, Москва 1974, стр. 18–26. Сепарат.
51. „Уводна реч. Положај марксистичке литературе у СР Србији. Саветовање одржано 17. маја 1974. у Народној библиотеци СР Србије". Београд, 1974, стр. 6–8. *Посебан описак из Заједнице библиотeка*, година V, бр 3–4.
52. „Завршна реч ка саветовању. Положај марксистичке литературе у Србији". Београд, 1974, стр. 71–72. *Посебан описак из Заједнице библиотeка*, година V, бр. 3–4.
53. „Реч Светислава Ђурића поводом избора за председника Савеза Друштва библиотекара Југославије. Пета скупштина Савеза Друштава библиотекара Југославије". *Савез Друштвава библиотeкара*, Београд, 1974, стр. 141–142.
54. „Предлог Заједнице матичних библиотека Србије V скупштини Савеза Друштава библиотекара Југославије. Пета скупштина Савеза Друштава библиотекара Југославије". *Савез Друштвава библиотeкара Југославије*, Београд, 1974, стр. 33–39.

55. „Програмско, организационо и акционо трансформисање библиотекарства“. *Културни животи*, Београд, 16/1974, бр. 11–12, стр. 797–804.
56. „Свечана академија поводом Дана Народне библиотеке СР Србије – 6. априла 1974“. *Заједница библиотеке*, Београд, 5/1974, бр. 2, стр. 68–74.
57. „Свечана предаја награде Милораг Панић-Сурей“. *Заједница библиотеке*, Београд, 5/1974, бр. 1, стр. 93–95.
58. „Читаоци“. *Недељне новост*, Београд, 9/1974, бр. 360 (14. април), стр. 13. (У рубрици: Клуб познатих).
59. „Одликовања радницима Народне библиотеке СР Србије“. *Заједница библиотекара*, Београд, бр. 19 /1974.
60. „Двадесетпетогодишњица Савеза Друштава библиотекара Југославије“. *Библиотекар*, Београд, 26/1974, бр. 406, стр. 11–21. Реферат одржан 6. новембра 1974. г. у Љубљани поводом прославе 25-годишњице Савеза Друштава библиотекара Југославије.
61. „Петиндвајсет лет наше звезде“. *Књижница Љубљана*, бр. 18, 1974, 3–4, стр. 174–184.
62. „Петиндвајсет лет наше звезде“. *Књижница Љубљана*, бр. 18, 1974, 3–4, стр. 174–184. Сепарат.
63. „Општи поглед на делатност Библиотеке у 1974. години. Извештај о раду 1974“. *Народна библиотека Србије*, Београд, 1975, стр. 5–13.
64. „Саветовање Књижа као инструменти образовања и функција школске библиотеке одржано 5. марта 1975. г. у Београду. Уводна реч“. *Заједница библиотеке*, Београд, 6/1975, бр. 3, стр. 4–6.
65. „Изјава поводом Сајма књига“. *Вечерње новост*, Београд, 23/1975, 19. октобар, стр. 19.
66. „Титова посета Народној библиотеци Србије“. *Заједница библиотеке*, Београд, бр. 1–2, 1975, стр. 5–10.
67. „Народна библиотека СР Србије 1971–1975. Изложба о петогодишњем развоју. Предговор“. *Народна библиотека СР Србије*, Београд, 1975, стр. 5–21.
68. „Поздравна реч Светислава Ђурића, председника Савеза Друштава библиотекара Југославије“. *Шеста скупштина Савеза библиотекара Југославије*, 1976, стр. 13–16.

69. „Савремено библиотекарство Југославије и његови непосредни задаци с посебним освртом на библиотечко-информациони систем”. *Шеста Скупштина Савеза Друштава библиотекара Југославије*. Сарајево, Савез Друштава библиотекара Југославије, 1916, стр. 28–34.
70. „Двадесетпетогодишњица Савеза Друштава библиотекара Југославије”. *Библиотечарство*, Сарајево, бр. 4, 1974, стр. 7–16. Сепарат.
71. „Савремено библиотекарство Југославије и његови непосредни задаци с посебним освртом на библиотечко-информациони систем”. *Библиотечарство*, Сарајево, 4/1975, стр. 13–18.
72. „Нека актуелна питања изградње јединственог библиотечко-информационог система”. *Заједница библиотека*, Београд, 6/1975, бр. 4, стр. 5–12.
73. „Писмо управника Народне библиотеке”. *Књижевне новине*, Београд, 28/1976, бр. 513 (16. јун), стр. 2.
74. „Савремено библиотекарство Југославије и његови непосредни задаци с посебним освртом о јединственом библиотечко-информационом систему”. *Библиотечарство*, Сарајево, 21/1975, бр. 4, стр. 3–18. Сепарат.
75. „Народна библиотека СР Србије 1971–1975”. *Библиотечар*, Београд, 28/1976, бр. 5, стр. 535–548.
76. „Самоуправно организовање библиотечке делатности”. *Библиотечар*, Београд, 1–3/1977, стр. 108–114.
77. „Комунисти предњаче у савладавању заосталости”. *Светлост*, Крагујевац, 25. мај 1978. г.
78. „Самоуправно организовање библиотечке делатности”. *Заједница библиотека*, Београд, 1979, бр. 1–4, стр. 7–15.
79. „Живот посвећен књизи. На вест о смрти Данила Грујића”. *Полишика*, 31. јануар 1980.
80. „Двадесет година награде Милорад Панић-Суреј”. *Кашалот изложбе „Милорад Панић-Суреј”*. Београд, 1991, стр. 101–105.